

IV. NEKROLOGI

WSPOMNIENIE O PROFESORZE ZBIGNIEWIE CZERWIŃSKIM

W historii nauk ekonomicznych Profesor Zbigniew Czerwiński (ur. 9 października 1927 r. – zm. 22 maja 2010 r.) zapisał się jako jeden z najwybitniejszych, znanych w kraju i zagranicą, specjalistów w dziedzinie ekonomii matematycznej, ekonometrii, badań operacyjnych i cybernetyki ekonomicznej, autor licznych publikacji naukowych, w tym ponad 100 artykułów oraz 11 książek, z których *Matematyka na usługach ekonomii* (PWN) doczekała się sześciu wydań, a *Dylematy ekonomiczne* (PWE) zostały uznane w konkursie Polskiego Towarzystwa Ekonomicznego im. E. Lipińskiego za najlepszą książkę ekonomiczną wydaną w 1992 r. oraz wyróżnione nagrodą Prezesa Rady Ministrów w 1994 r. Wypromował 17 doktorów, ośmiu z nich uzyskało stopień doktora habilitowanego, a czterech tytuł profesora. Przez szereg lat kierował rozległymi badaniami w ramach centralnych programów badawczych. Całym sercem oddany idei krzewienia metod matematycznych i statystycznych w ekonomii, wychował liczną rzeszę polskich ekonomistów i ekonometryków.

Był członkiem Komitetu Statystyki i Ekonometrii PAN, Komitetu Nauk Ekonomicznych PAN, Poznańskiego Towarzystwa Przyjaciół Nauk oraz Polskiego Towarzystwa Ekonomicznego. Przez dwanaście lat (1981-1993) był redaktorem naczelnym kwartalnika „Przegląd Statystyczny”, organu KSiE PAN. W latach 1994-2009 był członkiem Komitetu Redakcyjnego „Ruchu Prawniczego, Ekonomicznego i Socjologicznego”. W tym czasie opublikował na łamach czasopisma bardzo ważną i prowokacyjną wypowiedź *Czy ekonomia jest nauką* (1996, z. 1).

Poza wykładami w macierzystych uczelniach (Uniwersytet im. Adama Mickiewicza i Akademia Ekonomiczna w Poznaniu) prowadził wykłady w zagranicznych uczelniach: Uniwersytecie w Lund (Szwecja), Instytucie Inżynieryjno-Technicznym w Charkowie (ZSRR), Uniwersytecie w Glasgow (Szkocja), Uniwersytecie w Aix-en-Provence (Francja), Uniwersytecie w Tsukuba (Japonia) oraz Uniwersytecie w Tizi-Ouzou (Algieria).

Za osiągnięcia w pracy naukowej i dydaktycznej był wielokrotnie wyróżniany nagrodami Ministra, odznaczono go m.in. Krzyżem Komandorskim Orderu Odrodzenia Polski i Medalem Komisji Edukacji Narodowej.

Profesor Zbigniew Czerwiński urodził się 9 października 1927 r. w Warszawie w rodzinie inteligentkiej. Studia wyższe odbył na Uniwersytecie Poznańskim na Wydziałach: Prawno-Ekonomicznym i Filozoficzno-Historycznym, uzyskując w 1949 r. dyplom magistra nauk ekonomicznych, a w 1952 – dyplom magistra filozofii.

Stopień naukowy doktora (wówczas kandydata) nauk filozoficznych otrzymał w 1957 r. na Wydziale Matematyki, Fizyki i Chemii Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu na podstawie pracy *Zagadnienie prawomocności indukcji w ujęciu probabilistycznym*. Stopień naukowy doktora habilitowanego (wówczas docenta) uzyskał w 1963 r. na Uniwersytecie Warszawskim na podstawie rozprawy habilitacyjnej *Problematyka planowania cen w ujęciu matematycznym*.

Poza studiami w kraju, w roku akademickim 1958/59 odbył roczne uzupełniające studia w zakresie ekonomii matematycznej na Uniwersytecie Harvarda w Cambridge (Massachusetts, USA), a w roku akademickim 1964/65 – półroczny staż naukowy w Leningradzkim Instytucie Inżynieryjno-Ekonomicznym i w Centralnym Instytucie Ekonomiczno-Matematycznym w Moskwie.

Po ukończeniu studiów, od 1949 do 1961 roku pracował na Uniwersytecie Poznańskim, kolejno na stanowisku asystenta i adiunkta, najpierw w Katedrze Ekonomii Politycznej, a następnie w Katedrze Logiki. Od 1961 r. do czasu przejścia na emeryturę nieprzerwanie pracował w Wyższej Szkole Ekonomicznej w Poznaniu, przekształconej w 1974 r. w Akademię Ekonomiczną (dzisiejszy Uniwersytet Ekonomiczny). Do 1964 r. był zatrudniony na stanowisku adiunkta, od 1964 na stanowisku docenta, od 1972 – profesora nadzwyczajnego, a od 1977 – profesora zwyczajnego.

W latach 1966-1991 pełnił funkcję kierownika Zakładu Ekonometrii, którego był założycielem, a w latach 1978-1991 również funkcję Dyrektora Instytutu Cybernetyki Ekonomicznej.

Tematykę prac naukowych Profesora determinowały Jego zainteresowania metodologiczne, połączone z dwukierunkowym wykształceniem, jakie otrzymał dzięki ukończeniu, obok studiów ekonomicznych, również studiów filozoficznych ze specjalizacją w logice, oraz gruntowna wiedza matematyczna. Interesowały Go zawsze najbardziej problemy wyboru właściwych metod badawczych w naukach społecznych, w szczególności ekonomicznych. To też skłoniło zapewne Profesora do tego, by po okresie studiów i badań w zakresie logiki i ekonomii zająć się ekonometrią, będącą dyscypliną metodyczną, zmierzającą do przeniesienia ścisłych metod matematycznych na grunt nauk ekonomicznych.

W okresie pracy na Uniwersytecie Poznańskim zajmował się głównie logiką indukcji, czego rezultatem był szereg artykułów w „Studia Logica” na temat prawomocności wnioskowań indukcyjnych oraz rozprawa doktorska. Po powrocie do studiów i badań ekonomicznych interesował się początkowo teorią cen, w szczególności możliwością wykorzystania matematycznych modeli dla ustalania racjonalnego układu cen w gospodarce. Z tym tematem związana też była rozprawa habilitacyjna Profesora. W związku z wykładami prowadzonymi w Wyższej Szkole Ekonomicznej zajął się teorią programowania liniowego, wydając książkę *Wstęp do programowania liniowego z elementami algebry wyższej* (PWN, Warszawa 1961), która była wówczas pierwszą w polskiej literaturze ekonomicznej pracą poświęconą tej problematyce. W następnych latach zainteresowania Profesora zwróciły się ku teorii wzrostu gospodarczego. Ich wynikiem była, obok serii artykułów naukowych, książka *Podstawy matematycznych modeli wzrostu gospodarczego* (PWE, Warszawa 1973).

Dziedzina, która – jak się wydawało – dawała szansę przełożenia matematycznej teorii wzrostu na praktykę życia gospodarczego, była wówczas intensywnie rozwijana na świecie ekonometria, która natychmiast przyciągnęła uwagę Profesora. Interesowały Go głównie podstawy metodologiczne tej dyscypliny, którym poświęcił szereg artykułów. Przez pewien okres czasu zajmował się równolegle badaniami operacyjnymi, w wyniku czego ogłosił kilka prac poświęconych optymalizacji wybranych zagadnień z tego zakresu. Tu szukać też należy zainteresowania Profesora cybernetyką ekonomiczną i ogólną nauką o sterowaniu procesami ekonomicznymi, której również poświęcił serię artykułów. Wynikiem wieloletnich wykładów i doświadczeń badawczych w dziedzinie zastosowań matematyki w ekonomii były dwie książki: *Matematyka na usługach ekonomii* (PWN, 6 wydań; nagroda Wydziału I PAN w 1971 r.), która po dziś dzień jest jedyną w Polsce i jedną z nielicznych na świecie monografii integrujących wszystkie główne obszary nurtu matematycznego w ekonomii, oraz *Matematyczne modelowanie procesów ekonomicznych* (PWN, Warszawa 1982). W obszarze badań o nastawieniu bardziej praktycznym, prowadzonych w ramach problemu resortowego MR 30, przedstawił (wraz z zespołem współpracowników) propozycje wykorzystania modeli matematycznych w planowaniu wzrostu gospodarczego, zawarte w monografii *Modelowanie i planowanie wzrostu gospodarki narodowej* (PWN, Warszawa 1982; nagroda w konkursie im. O. Lange w 1984 r.).

Na szczególną uwagę zasługuje opublikowana w 1992 r. monografia Profesora zatytułowana *Dylematy ekonomiczne* (PWE, Warszawa). Jest to zbiór kilkunastu tematycznie uporządkowanych esejów poświęconych fundamentalnym problemom nurtującym zarówno teoretyków ekonomii, jak i praktyków gospodarczych. Profesor nie podejmował tematów łatwych. Przeciwnie, nurtowały go zagadnienia o podstawowym znaczeniu, z którymi od dawna borykają się ekonomiści, a które do chwili obecnej nie doczekały się powszechnie akceptowanego rozwiązania i wywołują nadal spory i namiętne dyskusje. Książka jest ciągle niezwykle aktualna. Uczy pokory, uswiadamiając nam, że nauki ekonomiczne dalekie są od zadowalającego wyjaśnienia wszystkich zachodzących wokół nas procesów gospodarczych. Przyczyny tego tkwią przede wszystkim w olbrzymiej złożoności tych procesów. Doceniając rolę modelowania matematycznego w poznaniu złożonej rzeczywistości gospodarczej, sam będąc wybitnym przedstawicielem nurtu matematycznego w ekonomii, Profesor nie przeceniał jednak znaczenia tego narzędzia badawczego. Przeciwnie, jak mało kto, z niezwykłą ostrożnością i wrodzonym sceptycyzmem, analizował założenia i formułował wnioski, do których prowadzą

modele matematyczne. Nie wahał się, tam gdzie to jest potrzebne, stosować matematykę, uważając za szkodliwą dość powszechną, niestety, wśród ekonomistów niechęć do metod ilościowych. Z drugiej strony był zdecydowanie przeciwny włączaniu matematyki „na siłę” tam, gdzie można się bez niej obejść.

Drogę życiową, talent i wszechstronność zainteresowań naukowych Profesora – od logiki, poprzez badania operacyjne, ekonomię matematyczną, ekonometrię, aż do filozofii nauki – obrazuje doskonale Jego ostatnia monografia *Moje zmagania z ekonomią* (Wydawnictwo AEP, Poznań 2002). Książka zawiera wybrane przez Profesora Jego najważniejsze, opublikowane i niepublikowane artykuły; charakteryzuje ona doskonale temperament i pasję badawczą Profesora, niezwykłą kulturę słowa, wreszcie umiejętność dostrzegania i formułowania problemów naukowych oraz ich łączenia z praktyką gospodarczą.

Przez całe swoje życie uczył nas Profesor szacunku dla niezależności poglądów naukowych, umiłowania prawdy i niepoddawania się chwilowym modom oraz uproszczonym poglądom. Był uczonym wielkiego formatu, człowiekiem niezwykle pracowitym i sumiennym, a zarazem skromnym i życzliwym. Praca naukowa była sensem Jego życia. Zaszczepił w dużej mierze swoim uczniom.

Uczniowie

INFORMACJE DLA AUTORÓW

1. Objętość nadsyłanych tekstów nie powinna przekraczać 1 ark. wyd. (36 000-40 000 znaków wraz ze spacjami i przypisami) w przypadku artykułu, bądź maksymalnie 1/4 ark. w przypadku recenzji.

2. Teksty należy przysyłać w formie wydruku oraz w wersji elektronicznej (Word'97 lub nowszy).

3. Wszelkie tabele, wykresy lub ryciny będące częścią tekstu należy również przysyłać w formie zapisu elektronicznego. Minimalna grubość linii rysunku powinna wynosić 0,4 pkt, a rysunki należy sporządzić w wersji czarno-białej w formacie nie większym niż format kolumny (126 × 180 mm).

4. Do artykułu należy dołączyć krótkie (maksymalnie 1/2 strony) streszczenie (abstrakt) w języku polskim i angielskim oraz słowa kluczowe.

5. Do przesłanego tekstu dołączyć należy adres do korespondencji, numery telefonów lub adres poczty elektronicznej. W przypadku pracowników naukowych prosimy także o podanie nazwy i adresu uczelni macierzystej.

6. Termin wykonania korekty autorskiej wynosi maksymalnie 1 tydzień. Po upływie tego terminu tekst kierujemy do publikacji wyłącznie z korektą redakcyjną.

7. Publikacje w kwartalniku RPEiS nie są płatne.

8. Redakcja nie zwraca materiałów niezamówionych.

Szczegółowe zalecenia edytorskie i techniczne dla Autorów znaleźć można na www.rpeis.pl

